
PŘEKLADY

ZKUŠENOSTI ZE ZDRAVOTNICKÉHO ZABEZPEČENÍ SOVĚTSKÝCH OZBROJENÝCH SIL ZA VELKÉ VLASTENECKÉ VÁLKY A SOUDOBÉ PROBLÉMY VOJENSKÉHO ZDRAVOTNICTVÍ

[Volně zpracováno podle stati generálplukovníka zdravotnické služby D. D. Kuvšin-
ského: „Opyt medicinskogo obespečenija Sovetskich Vooružonnych Sil v Velikoj
Otečestvennoj Vojne i sovremennye problemy voennoj mediciny“,
uveřejněné ve Vojenno-med. žurnale 4/75.]

Na bojištích druhé světové války získala zdravotnická služba cenné zkušenosti v oblasti polní válečné chirurgie, v léčení vnitřních chorob i v problematice vojenské hygieny a epidemiologie. V prvních poválečných letech byly tyto zkušenosti podrobeny hlubokému rozboru a všestrannému zobecnění. V základních vědeckých výzkumech, shrnutých do řady encyklopedií a monografií, se odrazily nejdůležitější teoretické i praktické téze organizace a taktiky zdravotnické služby.

V sovětských ozbrojených silách došlo v současné době k plnému zmechanizování, přezbrojení na raketo-jaderné prostředky, zdokonalily se automatizované systémy velení — to vše umožňuje úspěšněji řešit složité bojové úkoly u všech druhů vojsk.

Ke značným změnám došlo i ve vojenské zdravotnické službě. Upevnila se její materiálně technická základna, značně se zvýšila technická vybavenost zdravotnických jednotek a zařízení, zlepšila se její organizační tabulko-

vá struktura. Ke změnám došlo i v charakteru bojové činnosti ozbrojených sil a před zdravotnickou službou se objevily nové úkoly, bylo nutno přijmout nová opatření k efektivnějšímu zdravotnickému zabezpečení.

Rozvoj zdravotnické služby v poválečném období a další rozpracování teorie i praxe zdravotnického zabezpečení bojové činnosti se uskutečňovaly na základě zkušeností získaných ve Velké vlastenecké válce, hlavně v otázkách organizace práce vojskové zdravotnické služby, poskytování první lékařské i odborné pomoci raněným a nemocným, specializované zdravotnické pomoci, odsunu raněných apod.

Válečné zkušenosti ukázaly zejména důležitou úlohu organizace sběru raněných, poskytování první pomoci a rychlého odsunu z bojiště. Na včasném a správném provedení těchto opatření závisela záchrana života a brzký návrat raněných zpět k jednotkám. Tato stránka činnosti zdravotnické služby měla význam i pro udržení vysokého morálně psychologického stavu vojsk a pro úhradu válečných ztrát bojující armády.

Díky obětavé práci vojenských zdravotníků se vojsková zdravotnická služba plně zhostila úkolů, které před ní byly postaveny. Současně s tím se objevily i vážné potíže, s kterými byla spojena práce tohoto článku. Především je třeba poukázat na to, že sběrači raněných, nosiči raněných i zdravotničtí instruktoři neměli ve válce prostředky umožňující mechanizovat těžkou práci při vyhledávání, sběru a odsunu raněných z bojiště. Používané improvizované odsunové prostředky (smykové ložky apod.) jen nepatrně ulehčovaly fyzickou zátěž a zvýšení efektivnosti práce zdravotnického personálu bylo malé. Zdravotnická služba nedisponovala technickými prostředky pro vyhledávání a zjišťování raněných na bojišti. Přijaté způsoby označování hnízd raněných a nalezišť jednotlivých raněných byly vesměs nedokonalé a v složité situaci při nepříznivých územních a klimatických podmínkách neulehčovaly vyhledávání raněných.

Vážné těžkosti při poskytování první pomoci a odsunu byly způsobeny nedostatkem prostředků pro ochranu raněných i zdravotnického personálu před účinky zápalných prostředků nepřítele. Tím se vysvětlují vysoké ztráty, zejména u vojskové zdravotnické služby. Přes její trvalé personální posilování při aktivní bojové činnosti v důsledku značných ztrát činil často početní stav zdravotnických instruktorů, sběračů a nosičů raněných jen 40–50 % tabulkového stavu. To vše nepříznivě působilo na práci zdravotnického personálu, prodlužovalo lhůty poskytování první pomoci a příchod raněných na zdravotnické etapy.

V soudobých podmínkách budou tyto stránky činnosti vojskové zdravotnické služby ještě více aktuální. Vycházejíce ze zkušeností minulé války — v systému bojové přípravy zdravotnického personálu a zlepšení organizace

i vybavení zdravotnické služby je prvořadá pozornost věnována dalšímu zdokonalení způsobů a metod vyhledávání, sběru, poskytování první pomoci a odsunu raněných z bojiště, za použití speciální výbavy i mechanizovaných odsunových prostředků, umožňujících efektivně řešit tyto úkoly v složité situaci soudobého boje.

Rozvojem vědy a techniky, zejména elektroniky, radiotechniky, a modernizací jiných odvětví bylo umožněno vylepšit stav technického vybavení zdravotnické služby. Především se tak stalo na těch stupních, kde v minulosti vznikaly největší potíže spojené s nedostatkem nebo nedokonalostí současného vybavení. Jestliže dříve byl zdravotnický personál nucen na bojišti ručně odtahovat raněné na bezpečné místo, využívaje pro jejich ukrytí pouze vlastnosti terénu — různé terénní vlny, rokliny a podobně, pak nyní v zájmu vojskové zdravotnické služby mohou být nasazeny soudobé technické prostředky zdravotnického odsunu — jako kolové i pásové plovoucí transportéry, zdravotnická auta UAZ-468 A, AS-66 a jiné. Jimi se značně zvyšuje výkonnost práce sběračů raněných a zdravotnických instruktorů, umožňují přiblížit se v průběhu boje bezprostředně k raněným a usnadňují vyproštění raněných z hůře dostupných nebo postřelovaných míst, poskytují i určitou ochranu před palbou nepřítele. Kromě toho tyto prostředky lépe zabezpečují šetrnější odsun raněných a vytvářejí podmínky pro poskytování zdravotnické pomoci bezprostředně během odsunu. Četná sledování na polygonech a prověrky v průběhu různých takticko-odborných i vševojskových cvičení ukázaly jejich kvalitní vlastnosti, efektivnost a použitelnost v podmínkách soudobého boje.

S ohledem na zkušenosti v práci vojskového článku zdravotnické služby v uplynulé válce, směřuje výzkumná práce k zdokonalování prostředků první zdravotnické pomoci na bojišti, k vybavení sběrače raněných a zdravotnického instruktora. Velká pozornost se věnuje vytvoření vhodných a účinných prostředků k stavění krvácení, prostředků imobilizačních a protišokových. Rovněž nás zajímá problematická aplikace léčiv pro předcházení rozvoje rané infekce pomocí laických injekčních stříkaček a automatických injektorů.

Jak ukázaly zkušenosti z Velké vlastenecké války, rozhodující význam pro záchranu života raněných, jejich úspěšné léčení a rychlý návrat do boje mělo včasné poskytnutí odborné zdravotnické pomoci. Jak je známo, s tímto cílem se zdravotnické prapory a chirurgické polní pohyblivé nemocnice maximálně přiblížily k linii fronty a byly vybaveny vším nezbytným pro provádění složitých chirurgických operací.

Ranění přicházeli na tyto etapy zdravotnické pomoci v podstatě ve včasných lhůtách, které se v průběhu války zkracovaly díky efektivnějšímu manévru silami a prostředky zdravot-

nické služby a také zlepšením organizace odsunu. Jestliže tedy ve druhém období války přišlo do zdravotnických praporů okolo 50 % raněných ve lhůtách od 8 do 12 hodin po poranění, pak při závěrečných operacích se převážná většina dostavila již v prvních 6—8 hodinách po zranění. Dokonce ve složitých geografických podmínkách karelského frontu u 7. armády v období svírské útočné operace (červen — srpen 1944) přišlo na divizní obvažiště v prvních 6 hodinách po poranění 64,1 % všech raněných.

Ve zdravotnických praporech se prováděla značná část všech chirurgických zákroků, které byly indikovány. Bylo operováno 50—60 i více % raněných vyžadujících chirurgický zákrok. V období východo-pruské operace bylo např. ve zdravotnických praporech 2. běloruského frontu operováno 53,2 % a na 3. běloruském frontu 62 % raněných. Zde se podle nařízení prováděly komplikované operace, které nebylo možno odložit na pozdější dobu — při těžkých poraněních hrudníku, břicha, končetin. Ve zdravotnických praporech 3. běloruského frontu ve vislo-oderské operaci bylo operováno 93,8 % všech raněných do hrudníku s pronikajícím zraněním a otevřeným pneumotoraxem, 76,8 % raněných s pronikajícím poraněním břicha, 94,2 % raněných do kyčle s poškozením kostí.

Zkušenosti s organizací poskytování odborné zdravotnické pomoci za Velké vlastenecké války si plně zachovaly svůj význam i v současných podmínkách. Zdravotnický personál, rozvíjeje tyto zkušenosti s ohledem na změny ve vojenské činnosti a v charakteru pravděpodobných zdravotnických ztrát, si osvojuje způsoby poskytování odborné zdravotnické pomoci při všech druzích soudobých válečných poranění. Děje se tak na základě využití nejmodernějšího technického vybavení a nejnovějších poznatků klinické medicíny, hlavně v anesteziologii, reanimatologii a dalších oborech.

Zdravotnické etapy předurčené pro poskytování odborné zdravotnické pomoci se vybavují moderní diagnostickou a léčebnou aparaturou — přenosnými rentgenovými přístroji, narkotizačními a dýchacími přístroji, polními elektrokardiografy apod. V podmínkách hromadných ztrát s pestrou variační šíří poranění má mimořádný význam použití přenosných počítačů, umožňujících v minimální době upřesnit charakter, tíži a pravděpodobnou prognózu poranění a na základě získaných informací provést rychlé a přesné zdravotnické třídění.

Velká pozornost se věnuje vytvoření nezbyt-

ných podmínek pro zvýšení pohyblivosti a manévrovosti etap, zabezpečujících poskytování odborné pomoci, jejich schopnosti rychle se rozvinout k činnosti v různorodých bojových situacích. V souvislosti s tím je nutno připomenout, že v posledních letech došlo ke značnému zlepšení ve vybavení zdravotnických praporů automobilními prostředky, polním nábytkem, stanovým fondem, byly zlepšeny i tabulkové početní stavy.

Velmi důležité jsou závěry o nezbytnosti široké specializace zdravotnické pomoci ve zdravotnických zařízeních. Vypracovaný systém specializace zdravotnické pomoci — v první řadě chirurgické pomoci — sehrál rozhodující úlohu v dosažení výborných léčebných výsledků u raněných a nemocných. Základní principy tohoto systému si vzhledem k profilizaci lůžkové sítě nemocničních základů, využívání posilových prostředků atp. zachovaly svůj význam a tvůrčím způsobem se i dnes využívají při řešení organizačních otázek poskytování specializované zdravotnické pomoci.

Zkušenosti z činnosti zdravotnické služby v letech Velké vlastenecké války rovněž přinesly bohatý materiál z oblasti rozpracování způsobů a forem zdravotnického zabezpečení velkých obranných i útočných operací. Jeho všestranné studium i další tvůrčí rozvoj zvýší připravenost zdravotnické služby v podmínkách operací raketo-jaderné války.

Minulá válka ukázala, že řešení zdravotnického zabezpečení ozbrojených sil v podmínkách těžkých krveprolití vyžaduje maximum statečnosti, neohroženosti, vytrvalosti, vysokých morálně politických kvalit i výtečnou odbornou přípravu zdravotnického personálu. Sovětští vojenští zdravotníci hrdinným plněním svých povinností potvrdili své vynikající vrozené vlastnosti. Celkem 44 příslušníků zdravotnické služby — zdravotním sestrám, zdravotnickým instruktorům, lékařům byl udělen titul Hrdina Sovětského svazu, mnohým z nich in memoriam. Více než 116 000 příslušníků zdravotnické služby bylo vyznamenáno řády a medaillemi SSSR. Titul Hrdina socialistické práce byl udělen řadě sovětských vědců - lékařů, kteří přinesli významný podíl pro organizaci léčení raněných a nemocných.

Složitá a odpovědná je činnost zdravotnického personálu při zabezpečování bojové přípravy a života vojsk. Ve své každodenní činnosti se vojenští zdravotníci trvale opírají o zkušenosti z Velké vlastenecké války, tvůrčím způsobem je rozvíjejí a využívají při řešení aktuálních problémů.

B. K.